

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده پردیس آموزش های نیمه حضوری علامه طباطبائی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره گرایش مدرسه

بررسی رابطه بین هوش اجتماعی، اضطراب و عملکرد تحصیلی
دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان

نگارش
هلیا فاطمی

استاد راهنما
دکتر مریم السادات فاتحی زاده

استاد مشاور
دکتر حسن اسد زاده

استاد داور
دکتر نورعلی فرخی

شهریور ماه
۱۳۹۰

تقدیم به:

پدر و مادر گرامی و بزرگوارم،

آنان که در راه پرورش من از جان خویش مایه گذاشته و در شرایط طاقت فرسای زندگانی، همواره با صبر و متانت و شکیبایی از دریای محبت و عطوفت وجودم را سرشار ساختند و تمام توفیقات زندگیم، مرهون دعاهای خالصانه آنان می باشد.

سپاس بیکران به درگاه حق تعالی، او که قطره ای از اقیانوس بیکران علم خویش را به من عنایت فرمود تا پیوسته با عشق و علاقه، به فکر بهره گیری از قطره ای دیگر باشم.

بدین وسیله:

از تمامی اساتید گرانمایه، آنانکه که مرا با سرزمین علم و معرفت آشنا ساختند، آنان که در دوران تحصیل افتخار شاگردی آنان را داشته ام و در این راه، با رهنمودهای ارزشمندشان مرا مورد لطف و عنایت قرار دادند، تشکر و سپاس می گویم.

از راهنمایی و مساعدت استاد گرانقدر، سرکار خانم دکتر مریم السادات فاتحی زاده، که بزرگواری، راهنمایی این پایان نامه را تقبل نمودند و با سعه صدر، استادانه در کمال متانت و بردباری و با روشنگریها و ارشادات محققانه، زمینه بهتر محقق شدن آن را فراهم نمودند، از صمیم قلب و عمق وجود تشکر و سپاس می گویم.

همچنین از استاد ارجمند، جناب آقای دکتر حسن اسدزاده که با راهنمایی های سودمند و استادانه و محققانه خود، اسباب به ثمر رسیدن و غنا بخشیدن به محتوای این رساله را فراهم نمودند، کمال تشکر را دارم.

از استاد محترم، جناب آقای دکتر نورعلی فرخی، که با نظرات کارشناسانه خود داوری این پروژه را به عهده گرفتند، سپاسگزارم.

و در آخر از همه عزیزانی که مرا در به ثمر رساندن این پژوهش یاری کردند نهایت تشکر و سپاسگزاری را دارم و آرزوی توفیق و بهروزی در تمام عرصه های زندگی برای آن بزرگواران را از خداوند منان خواستارم.

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی رابطه بین هوش اجتماعی، اضطراب و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ بود. روش پژوهش توصیفی-همبستگی بوده و جامعه مورد مطالعه دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان بود که تعداد ۱۵۰ نفر از آنها به شیوه نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. اطلاعات متغیرها از آزمون‌های هوش اجتماعی سیلورا^۱ (۲۰۰۱)، آزمون اضطراب کتل^۲ (۱۹۵۷)، پرسشنامه جمعیت‌شناختی محقق ساخته و معدل کل سال قبل دانش‌آموزان استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. در سطح آمار توصیفی از شاخص‌های (میانگین و انحراف معیار) و در سطح آمار استنباطی برای تعیین میزان همبستگی متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر استفاده شد. یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد که ارتباط مثبت و معناداری بین هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی وجود دارد ($0/01 <$). در بررسی همبستگی میان هر یک از ابعاد هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی مشاهده گردید که بین مهارت‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد ($0/01 <$)، ولی فرضیه مبتنی بر ارتباط بین پردازش اطلاعات اجتماعی و آگاهی اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تایید نگردید ($0/05 >$). همچنین یافته‌ها نشان داد که بین اضطراب و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد ($0/01 <$). همچنین در بررسی همبستگی میان هر یک از ابعاد اضطراب کتل و عملکرد تحصیلی مشخص گردید که بین فقدان نیروی من، تنش ارگی ($0/01 <$)، گرایش به احساس گناهکاری ($0/05 \leq$) و عملکرد تحصیلی رابطه منفی معناداری وجود دارد، لذا بین عملکرد تحصیلی و زیرمقیاس‌های فقدان توحید یافتگی و نایمندی پارانویائی رابطه منفی وجود دارد، لکن معنادار نیست ($0/05 >$).

کلیدواژه‌ها: عملکرد تحصیلی^۳، هوش اجتماعی^۴، اضطراب^۵، دانش‌آموز^۶

1 - Silvera

2 - Cattel

3-education performance

4- social intelligence

5 -anxiety

6- student

فهرست مطالب

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه	۱
بیان مسأله	۳
اهمیت و ضرورت	۶
اهداف تحقیق	۸
فرضیه ها	۹
تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی پژوهش	۹

فصل دوم

مبانی نظری و تجربی تحقیق

بخش اول: پیشینه نظری	۱۲
عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی	۱۲
هوش اجتماعی	۲۱
ارتباط هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی	۴۳
اضطراب	۴۷
ارتباط اضطراب و عملکرد تحصیلی	۵۴
بخش دوم: پیشینه پژوهشی	۶۱
تحقیقات انجام شده در کشورهای خارجی در زمینه ارتباط هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی	۶۱

- تحقیقات انجام شده در داخل در زمینه رابطه هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی.....۶۳
- تحقیقات انجام شده در خارج در زمینه ارتباط اضطراب و عملکرد تحصیلی.....۶۶
- تحقیقات انجام شده در داخل در زمینه ارتباط اضطراب و عملکرد تحصیلی.....۶۷
- خلاصه و جمع بندی فصل ۲.....۶۸

فصل سوم

روش شناسی تحقیق

- روش تحقیق.....۶۹
- جامعه آماری و روش نمونه گیری حجم نمونه.....۶۹
- روش گرد آوری اطلاعات.....۶۹
- روش جمع آوری داده ها.....۷۷
- روش آماری تجزیه و تحلیل داده ها.....۷۷

فصل چهارم

تجزیه و تحلیل داده ها

- یافته های توصیفی بر اساس خصوصیات جمعیت شناسی داده ها.....۷۸
- یافته های استنباطی بر اساس خصوصیات جمعیت شناسی داده ها.....۸۱
- یافته های توصیفی بر اساس میانگین و انحراف استاندارد متغیر های پژوهش.....۸۴
- یافته های استنباطی بین هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی.....۸۶
- یافته های استنباطی بین اضطراب و عملکرد تحصیلی.....۸۸
- تحلیل مسیر متغیر ها.....۹۰
- نتایج حاصل از تحلیل مسیر متغیر ها.....۹۲

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری

۹۳ تبیین نتایج

۱۰۳ محدودیت ها

۱۰۳ پیشنهادات

۱۰۳ کتابنامه

فهرست جداول

- جدول ۱-۲ هوش های چندگانه آلبرت ۳۶
- جدول ۲-۲ مدل نظری هوش اجتماعی ۳۷
- جدول ۲-۳ مقایسه انواع هوش ۴۲
- جدول ۱-۳ توزیع سوالات پرسشنامه هوش اجتماعی ۶۹
- جدول ۲-۳ ضریب پایایی مؤلفه های هوش اجتماعی ۷۰
- جدول ۳-۳ هنجار گزینی نمره های خام مؤلفه های اصلی شخصیت ۷۲
- جدول ۳-۴ نتایج افراد بهنجار و روان آزرده ۷۴
- جدول ۳-۵ تفاوت های معنادار بین گروه بهنجار و گروه های روان آزرده ۷۴
- جدول ۳-۶ نمره های طراز شده عوامل اضطرابی (مؤنت) ۷۵
- جدول ۳-۷ نمره های طراز شده عوامل اضطرابی (مذکر) ۷۶
- جدول ۳-۸ میانگین های عوامل اضطرابی ۷۶
- جدول ۳-۹ انحراف معیارهای عوامل اضطرابی ۷۶
- جدول ۴-۱ توزیع شغل پدر دانش آموزان ۷۸
- جدول ۴-۲ توزیع میزان تحصیلات پدر دانش آموزان ۷۸
- جدول ۴-۳ توزیع شغل مادر دانش آموزان ۷۹
- جدول ۴-۴ توزیع میزان تحصیلات مادر دانش آموزان ۷۹
- جدول ۴-۵ توزیع میزان درآمد خانواده دانش آموزان ۸۰
- جدول ۴-۶ توزیع رتبه تولد دانش آموزان ۸۰
- جدول ۴-۷ آزمون معنی داری تحلیل واریانس یک راهه هوش اجتماعی ۸۱
- جدول ۴-۸ تحلیل واریانس یک راهه مقایسه مؤلفه های هوش اجتماعی برحسب عوامل جمعیت شناختی ۸۱
- جدول ۴-۹ مقایسه زوجی اختلاف میانگین نمره آگاهی اجتماعی دانش آموزان برحسب مدرک تحصیلی پدر ۸۱
- جدول ۴-۱۰ آزمون معنی داری تحلیل واریانس یک راهه اضطراب ۸۲

- جدول ۴-۱۱ تحلیل واریانس یک راهه مقایسه مؤلفه های اضطراب برحسب عوامل جمعیت شناختی..... ۸۳
- جدول ۴-۱۲ مقایسه زوجی اختلاف میانگین نمره گرایش به احساس گنهکاری دانش‌آموزان رتبه تولد ۸۴
- جدول ۴-۱۳ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش ۸۴
- جدول ۴-۱۴ ضرایب همبستگی پیرسون بین هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی ۸۶
- جدول ۴-۱۵ نتایج حاصل از رگرسیون مؤلفه های هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی با روش ورود (Enter) ۸۷
- جدول ۴-۱۶ توان و پیش بینی هر یک از مؤلفه های هوش اجتماعی برای عملکرد تحصیلی ۸۸
- جدول ۴-۱۷ نتایج ضرایب همبستگی پیرسون بین اضطراب کتل و عملکرد تحصیلی ۸۸
- جدول ۴-۱۸ نتایج حاصل از رگرسیون مؤلفه های اضطراب و عملکرد تحصیلی (معدل) با روش ورود (Enter)..... ۸۹
- جدول ۴-۱۹ توان پیش بینی هر یک از مؤلفه های اضطراب برای عملکرد تحصیلی ۸۹
- جدول ۴-۲۰ بررسی نتایج تحلیل مسیر متغیرها ۹۲

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱ میانگین متغیرهای سن و عملکرد تحصیلی ۸۵
- نمودار ۴-۲ میانگین هوش اجتماعی و مؤلفه ها ۸۵
- نمودار ۴-۳ میانگین اضطراب کنترل و مؤلفه ها ۸۶
- نمودار ۴-۴ تحلیل مسیر مؤلفه های هوش اجتماعی و مؤلفه های اضطراب با عملکرد تحصیلی (t) ۹۰
- نمودار ۴-۵ ضریب تأثیر تحلیل مسیر متغیرها ۹۱

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

نهاد آموزش و پرورش، از جمله حیاتی‌ترین و کلیدی‌ترین نهادهای هر جامعه‌ای، به شمار می‌رود. آموزش و پرورش فرایندی ز گهواره تا گور است و تعلیم و تربیت به عنوان کلید نجات انسان، با خلقت انسان و در تمام دوره‌های حیات انسان مورد توجه بوده است و این توجه روز به روز بیشتر و بیشتر می‌شود. تفکر و تأمل در سخنان و گفته‌های بزرگان، اندیشمندان و به خصوص ائمه اطهار (ع) و مهمتر از همه آیات گهربار قرآن کریم نشانگر نقش مهم کسب علم و دانش در زندگی انسان‌ها است؛ چرا که تنها با کسب علم و دانش است که می‌توان درجات ترقی را یکی پس از دیگری پشت سر گذاشت و به خود شکوفایی رسید. استمرار و بقای هر جامعه‌ای مستلزم آن است که مجموعه باورها، ارزش‌ها، گرایش‌ها، دانش‌ها و مهارت‌های آن به نسل‌های جدید منتقل شود و مکانیسم^۱ یا وسیله این انتقال، آموزش و پرورش است. از وظایف اساسی آموزش و پرورش عمومی در هر کشوری، انتقال میراث فرهنگی جامعه، پرورش استعدادهای دانش‌آموزان و آماده‌سازی آنان برای شرکت فعال در جامعه است. تعلیم و تربیت هر فردی با تولد وی یا حتی قبل از آن شروع می‌شود و در طول زندگی ادامه می‌یابد؛ مدرسه بخشی از تمامیت این تجربه را تشکیل می‌دهد؛ چرا که بدون آموزش و پرورش مدرسه‌ای، رشد و پیشرفت افراد میسر نیست و عدم موفقیت نظام‌های آموزشی در انجام این رسالت مهم، در بسیاری از مواقع به صورت افت تحصیلی^۲ یا شکست تحصیلی بروز می‌کند؛ که شامل کیفیت ضعیف یادگیری دانش‌آموزان، تکرار پایه و ترک تحصیل آن‌ها است. تحصیل نوجوانان و جوانان، امروزه به عنوان یکی از مسائل مهم و در خور توجه در هر جامعه‌ای به حساب می‌آید. چرا که کلید موفقیت هر جامعه‌ای به سطح تحصیلات، تعداد تحصیل کرده‌ها و متخصصان در زمینه‌های مختلف بستگی دارد (زهراکار، ۱۳۸۵)

1- mechanism

2-academic drop-out

موضوع تحصیل فرزندان امروزه، یکی از دغدغه‌های مهم خانواده‌ها را تشکیل می‌دهد. این نگرانی بیشتر به دلیل وابستگی آینده فرزندان به میزان توفیق آن‌ها در تحصیل و طی مراحل دوره متوسطه و ورود به دانشگاه به وجود می‌آید. حضور میلیونی در امتحان کنکور سراسری هر سال و همراهی خانواده‌ها و تأکید والدین بر این زمینه مهم تأییدی بر این ادعا است.

با توجه به این مقدمه، بدون شک همه تا به حال به این مسأله توجه کرده‌اید که چرا با توجه به اهمیت و نقش تحصیل در زندگی، گروهی از نوجوانان و جوانان، با فراهم بودن امکانات و داشتن شرایط مناسب و فاکتورهای لازم (هوش، استعداد مناسب و ...)، با این حال به درس خواندن اهمیت نمی‌دهند؛ در دبیرستان دچار افت تحصیلی شده و یا در دانشگاه مشروط و در حال اخراج شدن از مراکز علمی هستند و برعکس گروهی با وجود عدم برخوردارگی از این فاکتورها، در زمینه تحصیل موفق هستند. محققان آموزش و پرورش، استادان و دانشجوین، برای یافتن عوامل مؤثر بر موفقیت و شکست تحصیلی، دست به تحقیقاتی زده‌اند و هر کدام جنبه‌ای از علل خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی، فردی و آموزشی را مورد بررسی قرار داده‌اند. اگر چه پیشرفت تحصیلی از عوامل متعددی تأثیر می‌پذیرد، اما نمی‌توان نقش اضطراب را در عملکرد تحصیلی نادیده گرفت. بیشترین ترک تحصیلی در بین دانش‌آموزانی که اضطراب دارند اتفاق می‌افتد. اضطراب یک مشکل آموزشی مهم است که سالانه میلیون‌ها دانش‌آموز را در سراسر جهان تحت تأثیر قرار می‌دهد (هیل^۱، ۱۹۸۴). از طرفی یکی از عوامل تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی افراد، هوش و توانایی ذهنی اوست. یکی از ابعاد یا تواناییهایی شناخته شده انسان هوش اجتماعی است. هوش اجتماعی یکی از جنبه‌های هوش است که در دستیابی افراد به موفقیت در ابعاد مختلف زندگی، ایفای نقش می‌کند (بار - ان^۲، ۲۰۰۶).

دراکثر نظام‌های آموزشی این مشکل وجود دارد که صرفاً بر توانایی تحصیلی تأکید می‌شود و هوش اجتماعی یعنی مجموعه‌ای از صفاتی که بی‌اندازه در سرنوشت افراد اهمیت دارد، نادیده انگاشته می‌شود، چرا که توانمندیها و شایستگی‌های اجتماعی و هیجانی از عوامل تعیین‌کننده و تأثیرگذار بر موفقیت تحصیلی محسوب می‌شوند (ساکلوفسکی^۳، ۲۰۰۷).

1 - Hill

2 - Bar-on

3 - Saklofske

بیان مسأله

در جهان کنونی عملکرد تحصیلی از اهمیتی ویژه برخوردار است. جوامع پیشرفته و در حال پیشرفت تأکید زیادی بر روی عملکرد، رقابت و پیروزی دارند. عملکرد تحصیلی به تمامی درگیریهای دانش آموز در محیط مدرسه اشاره دارد که در برگیرنده خودکارآمدی، تأثیرات هیجانی، برنامه ریزی، فقدان کنترل پیامد و انگیزش می باشد (درتاج، ۱۳۸۳، به نقل از نور محمدیان، ۱۳۸۵).

در هر نظام آموزشی میزان عملکرد تحصیلی یکی از شاخص های موفقیت در فعالیت های علمی است. نتایج پژوهش های حسینی (۱۳۸۳)، نشان داده که علاوه بر ساختار و محتوای آموزشی کلاس، عوامل گوناگونی از جمله سلامت روان، توانایی های شناختی، هیجان ها و ویژگی های فردی و خانوادگی نقش عمده ای در سطح عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارند.

عوامل متعددی بر موفقیت یا شکست تحصیلی مؤثر است و پژوهش های متعددی در این زمینه انجام شده است. مگدال^۱ (۱۹۹۸)، در مقاله ای تحت عنوان «عوامل خطر برای پیشرفت تحصیلی نوجوانان^۲» این عوامل را چنین فهرست می کند:

* عوامل فردی^۳

* عوامل خانوادگی^۴

* عوامل همسالان^۵

* عوامل مدرسه^۶

* عوامل کار^۷

* عوامل جامعه^۸ (مگدال، ۲۰۰۳، ترجمه فاتحی زاده، ۱۳۸۲)

وانگ^۹ (۱۹۹۴)، متغیرهایی را که یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را بهبود می بخشد؛ به پنج

مقوله تقسیم بندی می کند:

1-Magdal

2-risk factors for adolescent academic achievement

3-individual factors

4-family factors

5-peer factors

6-school factors

7-work factors

8-community factors

9-Wang

* خصوصیات فردی^۱

* جو آموزشی کلاس^۲

* متغیرهای زمینه‌ای خارج از مدرسه^۳

* طرح برنامه^۴

* سازمان مدرسه^۵

یکی از شایعترین مشکلات عاطفی و هیجانی که دانش‌آموزان نوجوان با آن مواجه هستند اضطراب می‌باشد. اضطراب حاصل خطاهای شناختی و باورهای غیر منطقی است (توکلی و رحمانی، ۱۳۸۰). دانش‌آموزان مضطرب بیشتر در انتظار شکست هستند تا موفقیت و در ارزیابی کارهای خود معمولاً شکستهای خود را بزرگتر و موفقیت‌های خود را ناچیز به حساب می‌آورند. این نوع خطاهای فکری آسیب‌پذیری و اضطراب را افزایش می‌دهد، اطمینان و اعتماد به نفس را از بین می‌برد و همواره اجتناب را به دنبال دارد و همچنین بسیاری از دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی خود را در برابر انتخابهای زیادی از جمله شغل، انتخاب رشته تحصیلی مورد علاقه، قبول شدن در دانشگاه مورد نظر و همچنین رقابت با یکدیگر می‌بینند. طبیعی است که در چنین شرایطی و با نزدیک شدن کنکور اضطراب آنها بالا می‌رود که این اضطراب بالا موجب کاهش عملکرد تحصیلی آنها می‌شود (رحیمی و غنصفری، ۱۳۸۳). اضطراب بالا می‌تواند در عملکرد تحصیلی مؤثر واقع شود و در نهایت خود اثر بخشی و عزت نفس دانش‌آموز را تضعیف نموده و منجر به افزایش تنش آنان شود. میزان اضطراب دانش‌آموزان سال آخر دبیرستان بسیار بالا بوده و بین میزان اضطراب و پیشرفت تحصیلی ارتباط منفی وجود دارد (توکلی و رحمانی، ۱۳۸۰).

اضطراب به منزله بخشی از زندگی هر انسانی در همه افراد در حدی اعتدال آمیز وجود دارد و در این حد به عنوان پاسخی سازش یافته تلقی می‌شود. فقدان اضطراب ممکن است افراد را با مشکلات و خطرات قابل ملاحظه‌ای مواجه کند. اضطراب در برخی مواقع سازندگی و خلاقیت را در فرد ایجاد می‌کند، امکان تجسم موقعیت‌ها و تسلط بر آنها را فراهم می‌آورد. اگر اضطراب از این حد فراتر رود و از حالت سازندگی خارج شده و جنبه مزمن و مداوم پیدا کند، دیگر پاسخی سازش یافته نیست. در این

1-student characteristic

2-classroom instruction and climate variable

3-out- of – school contextual variable

4-program design

5-school organization

شرایط اضطراب به منزله منبع شکست، موجب سازش نایافتگی و استیصال گسترده ای می شود که فرد را از امکاناتش محروم می سازد. این مشکل آزادی و انعطاف فرد را کاهش می دهد و طیف گسترده ای از اختلالات اضطرابی را که از اختلالات شناختی تا ترسهای غیر عادی و وحشتزدگی گسترده اند به وجود می آورد (صاحبی، ۱۳۸۱).

از طرفی یکی از عواملی که می تواند بهترین پیش بینی کننده موفقیت شخص در زندگی باشد، هوش اجتماعی می باشد. به نظر می رسد هوش اجتماعی، شخصیت و شاخص های شناختی متمایز دارد و در پیش بینی پیامد های واقعی و اساس زندگی موثر است (گلمن^۱، ۲۰۰۱، ترجمه پارسا، ۱۳۸۰).

سیلورا^۲ (۲۰۰۱)، مداخله های هوش اجتماعی را شامل پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت های اجتماعی و آگاهی های اجتماعی می داند. سیلورا معتقد است هوش اجتماعی ساختار چند وجهی دارد (کرون^۳، ۲۰۰۷). افرادی که از هوش اجتماعی پایینی برخوردارند قادر نیستند از سازو کارهای منسجم استفاده کنند. نظریه هوش اجتماعی دیدگاه جدیدی در زمینه پیش بینی عوامل مؤثر بر موفقیت فراهم می کند. امروزه این بحث وجود دارد که موفقیت به چندین نوع هوش و کنترل هیجانان بستگی دارد و توسل به هوش عمومی (شناخت) به تنهایی برای تبیین موفقیت کافی نیست و یک دلیل برای این ادعا این است که هوش اجتماعی در مقایسه با سازه بهره هوشی، پیش بینی کننده بهتری برای موفقیت در زندگی اجتماعی است (گلمن، ۲۰۰۱، ترجمه پارسا، ۱۳۸۰).

از جمله دلایلی که به منظور انتخاب موضوع این پژوهش می توان به آن اشاره کرد می توان به این صورت دسته بندی شود:

* اولین موردی که دلالت بر انتخاب پژوهش حاضر دارد، نقش و اهمیت تحصیل علم و دانش در شکوفاسازی و بالفعل در آوردن استعداد های بالقوه نوجوانان و جوانان و متعاقب آن رشد و توسعه جامعه است.

* دومین مورد، شیوع چشمگیر افت تحصیلی و بروز اضطراب در دانش آموزان و در نتیجه ترک تحصیل و خسارت های ناشی از آن.

1- Goleman
2- Silvera
3- Crowne

بیشترین ترک تحصیلی در بین دانش‌آموزانی که اضطراب دارند اتفاق می‌افتد. همچنین مطالعات نشان می‌دهد که حدود ۱۰ درصد از دانش‌آموزان با اضطراب نیازمند دریافت درمان می‌باشند و این خطر در حال افزایش است (هفر^۱، ۲۰۰۹).

* سومین مورد، به دلیل تحقیقات کم رابطه هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی در ایران است که این تحقیق می‌تواند تاثیر این مؤلفه را بر سلامت روان و موفقیت تحصیلی تا حدی مشخص نماید. پژوهش حاضر نیز درصدد است تا میزان رابطه هوش اجتماعی، اضطراب و عملکرد تحصیلی را بسنجد و از میان عوامل متعددی که در عملکرد تحصیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد نقش هوش اجتماعی و اضطراب و تاثیر آن در عملکرد تحصیلی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. لذا مسأله اصلی پژوهش حاضر این است که آیا هوش اجتماعی و اضطراب در پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر است؟

اهمیت و ضرورت

آینده‌سازان هر جامعه‌ای نوجوانان و جوانان «این نیروی بالقوه» هستند و در تحول لحظه به لحظه جامعه، این گروه از افراد جامعه نقش کلیدی و عمده‌ای را خواهند داشت که مستلزم حرکت و پویایی آن‌هاست. تحصیل علم و دانش، از جمله فاکتورهایی است که نقش مهمی در شکوفاسازی و بالفعل درآوردن استعدادهای این نیروی بالقوه جامعه و متعاقب آن رشد و شکوفایی جامعه دارد.

نوجوانان و جوانان، در فرایند کسب علم و دانش، مستلزم توجه و درک بسیار هستند و خانواده، جامعه، تمامی نهادها و سازمان‌ها باید با برنامه‌ریزی منظم و سیستماتیک، شرایط را به گونه‌ای فراهم آورند که این نیروی مستعد و توانا، با خیالی آسوده و فکری باز، بتوانند به خوبی به کسب علم و دانش بپردازند تا در آینده، نیرویی مفید و مؤثر برای جامعه خود باشند. شناخت علل و عوامل مخل و راهکارهای مناسب در این زمینه جهت تنظیم و تعیین برنامه‌های مناسب و منظم بسیار ضروری است.

پژوهشگران از جمله افرادی هستند که نقش بسیار مهمی در رسیدن جامعه به این امر اساسی دارند. لذا این گروه از افراد جامعه می‌توانند با توجه به نقش و اهمیت تحصیل به بررسی و مطالعه تحصیل و شناخت علل و عوامل مؤثر بر آن بپردازند و با ارائه نتایج ارزشمند خود مسئولین و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت را در ارائه راهکارها و برنامه‌ریزی منظم یاری کنند.

اضطراب به عنوان یک پدیده مهم و رایج در مراکز آموزشی که بسیاری از نوجوانان با آن درگیرند، نوعی اشتغال ذهنی است که با خود کم‌انگاری و تردید در توانایی‌های مشخص و به عدم تمرکز حواس و

1- Hefer

واکنش جسمانی ناخوشایند منجر می‌شود و پیامد منفی آن نا کارآمدی تحصیلی، سلامت روانی ضعیف و هیجان های ناخوشایند است (ارجن^۱، ۲۰۰۳). برخی از نظریه پردازان و محققان اعتقاد دارند که انتظار موفقیت و شکست افراد در امتحان با افزایش اضطراب ارتباط دارد. برای مثال استدلال می کنند کسانی که دارای انگیزش بالا هستند، شکست را ناشی از عدم کوشش خود می‌دانند، بنابراین افراد دارای ترس از شکست بالا تمایل موفقیت را به خوش شانسی نسبت می دهند تا کسانی که دارای انتظار موفقیت بالایی هستند. از این رو برای کسانی که انتظار موفقیت دارند، بیشتر امکان دارد که اضطراب امتحان یک نیروی برانگیزاننده باشد، تا کسانی که از شکست ترس دارند (ریچموند^۲، ۱۹۸۷).

کثرت نوشته ها و تحقیقات انجام شده در پنجاه سال اخیر بیانگر اهمیت و توجه خاص کشورهای مختلف به این پدیده است. پژوهشها نشان داده است که برخی از دانش آموزان در طول ترم تسلط کافی بر مطالب را به دست می آورند اما به علت اضطراب، موفقیت چندانی نشان نمی‌دهند. اضطراب امتحان^۳ یکی از اضطراب های موقعیتی است که در تمام طبقات اجتماعی - اقتصادی دیده می‌شود و با عملکرد تحصیلی دانش آموزان در مراکز آموزشی رابطه ای تنگاتنگ دارد (روست و اسپرمر^۴، ۲۰۰۱). بنابراین، سلامت روانی دانش آموزان را تهدید می کند و بر کار آمدی، شکوفایی استعداد، شکل گیری شخصیت و هویت اجتماعی آنها تاثیر سوء می گذارد (ارجن، ۲۰۰۳).

همچنین یکی از مواردی که در عملکرد تحصیلی افراد تاثیر می گذارد، هوش اجتماعی می‌باشد. مطالعات انجام شده مبین نقش و اهمیت هوش اجتماعی در شئون مختلف زندگی افراد اعم از تحصیل، شغل، محیط اجتماعی و سلامت روانی فرد می‌باشد (نایسر^۵، ۱۹۹۶). هوش اجتماعی به عنوان یکی از مؤلفه های مهم در ارتباطات نقش بسزایی را در سلامت روان شناختی و موفقیت تحصیلی ایفا می کند. نظام آموزشی ما هنوز بر بهره هوشی و تأثیر آن بر جوانب مختلف زندگی مان تاکید می کند، لذا اجرای پژوهش هایی از این دست، در توجیه مسئولین آموزشی به منظور توجه به هوش اجتماعی به عنوان مؤلفه ای مهم برای بهبود عملکرد دانش آموزان ضروری به نظر می رسد. اهمیت و ضرورت تحقیق از دو بعد نظری و کاربردی قابل بررسی است.

1 -Ergene
2- Richmond
3- test anxiety
4-Rost & Schermer
5- Nisser

بعد نظری

پژوهش حاضر، ادامه پژوهش‌های مربوط به اضطراب و نقش آن در عملکرد و افت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. یکی از مسایل عمده برای نظریه پردازان و محققان این است که تعیین کنند چرا اضطراب برخی از افراد را بر می‌انگیزانند، اما مانع از عملکرد عده ای دیگر می‌شود (ریچموند، ۱۹۸۷). از بعد نظری می‌توان به صحت و درستی تئوری زیدنر (۱۹۹۸) توجه نمود که اضطراب را نوعی خود اشتغالی ذهنی می‌داند که با خود کم‌انگاری و تردید درباره تواناییهای خود مشخص می‌شود و اغلب به ارزیابی شناختی منفی، نداشتن تمرکز حواس، واکنش‌های فیزیولوژیک نامطلوب و افت عملکرد تحصیلی فرد منجر می‌شود و نقش مخرب و بازدارنده ای در سلامت روانی دانش‌آموزان ایفا می‌کند.

بعد کاربردی

از بعد کاربردی می‌توان، به کاربرد نتایج حاصل از پژوهش در جریان تعلیم و تربیت اشاره کرد؛ بخصوص از جانب مشاوران، جهت کاهش اضطراب دانش‌آموزان و همچنین کاربرد صحیح مهارت‌های اجتماعی به عنوان یکی از مؤلفه‌های هوش اجتماعی در زندگی واقعی نام برد. دست‌اندرکاران و مسئولین امر تعلیم و تربیت می‌توانند با انجام برنامه‌های منظم و سیستماتیک و پویا و به کارگیری روش‌های کارآمدتر و اثر بخش‌تر، زمینه را برای رشد دانش‌آموزان و جلوگیری از افت تحصیلی آن‌ها فراهم کنند.

اهداف

- ۱- تعیین رابطه بین هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان.
- ۲- تعیین رابطه بین مؤلفه‌های هوش اجتماعی (پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، آگاهی‌های اجتماعی) و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان.
- ۳- تعیین قابلیت و قدرت پیش‌بینی عملکرد تحصیلی توسط مؤلفه‌های هوش اجتماعی.
- ۴- تعیین رابطه بین اضطراب و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان.
- ۵- تعیین رابطه بین مؤلفه‌های اضطراب (تحول هشیاری نسبت به خود، نیروی من، گرایش پارانویائی، گرایش به گنجهکاری، تنش‌ارگی) و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان.
- ۶- تعیین قابلیت و قدرت پیش‌بینی عملکرد تحصیلی توسط مؤلفه‌های اضطراب.

فرضیه ها

- ۱- بین هوش اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان رابطه وجود دارد.
- ۲- بین مؤلفه های هوش اجتماعی (پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت های اجتماعی، آگاهی های اجتماعی) و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان رابطه وجود دارد.
- ۳- مؤلفه های هوش اجتماعی قابلیت و قدرت پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان را دارد.
- ۴- بین اضطراب و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان رابطه وجود دارد.
- ۵- بین مؤلفه های اضطراب (تحول هشیاری نسبت به خود، نیروی من، گرایش پارانویائی، گرایش به گنجهکاری، تنش ارگی) و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان رابطه وجود دارد.
- ۶- مؤلفه های اضطراب قابلیت و قدرت پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر اصفهان را دارد.

تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی پژوهش

تعریف نظری عملکرد تحصیلی:

اصطلاح عملکرد تحصیلی به میزان یادگیری های آموزشگاهی فرد به صورتی که توسط آزمونهای مختلف درسی مثل ریاضی، ادبیات، تاریخ، جغرافیا و نظایر اینها سنجیده می‌شود اشاره دارد (افروز، ۱۳۷۵).

تعریف عملیاتی عملکرد تحصیلی:

منظور از عملکرد تحصیلی در این پژوهش معدل کل نمرات سال قبل دانش‌آموزان می‌باشد.

تعریف نظری هوش اجتماعی:

به توانایی فردی اشاره دارد که منجر به تسهیل روابط بین فردی می‌شود. هوش اجتماعی توانایی فرد در سازگار شدن با موقعیت های اجتماعی را عنوان می کند و شامل سه مؤلفه پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت های اجتماعی و آگاهی های اجتماعی می‌باشد (گلمن، ۱۹۹۵).